

Ekonomisk politik

Den makroekonomiska politikens mål

- Hög tillväxt
- Hög sysselsättning
- Låg inflation
- Rimlig inkomstfördelning

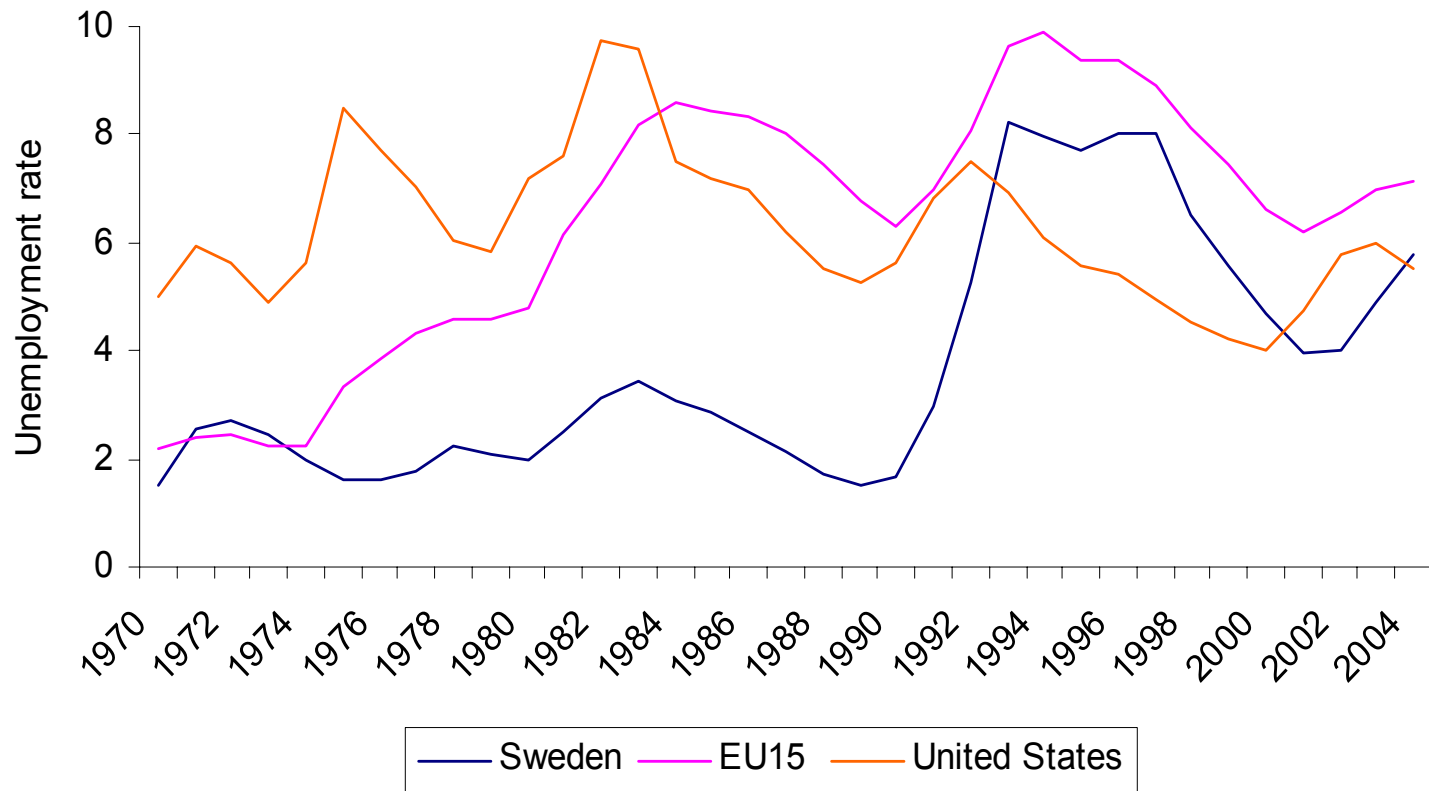
Efterkrigstiden fram till mitten av 1970-talet

- Huvudmål: hög sysselsättning (låg arbetslöshet)
- Tillväxten gick av sig själv
- Aktivistiskt (keynesianskt) synsätt
 - ekonomin är i grunden instabil och måste stabiliseras
 - konjunktursvängningar beror på variationer i efterfrågan
 - använd finans- och penningpolitik för att hålla efterfrågan stabil
- Stor tilltro till politikernas förmåga använda de ekonomisk-politiska medlen på ett förnuftigt sätt
 - politiken bör ha maximal handlingsfrihet (diskretionär politik)
 - stabilt samband mellan inflation och arbetslöshet (Phillipskurvan)

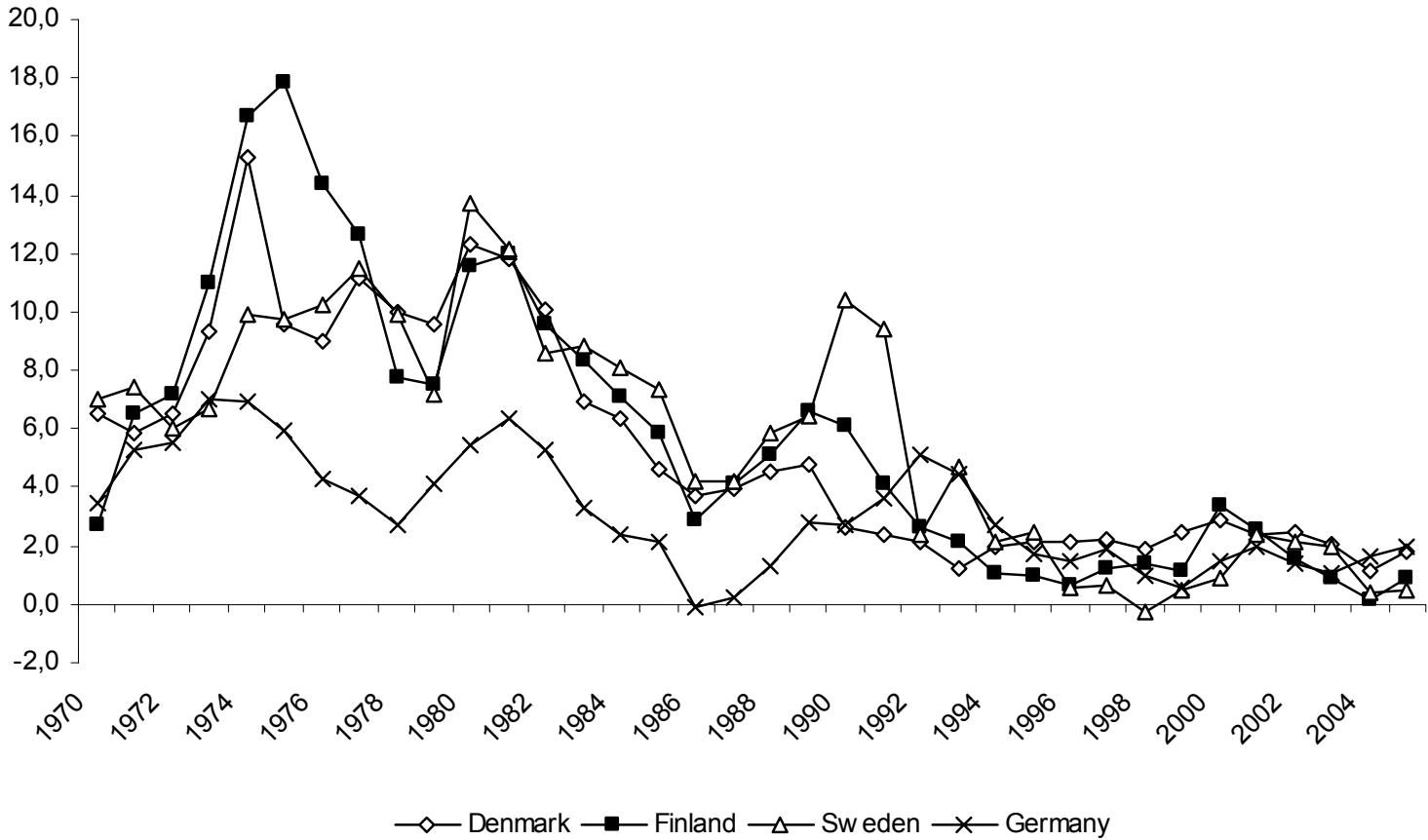
Sammanbrott för den keynesianska politik- uppläggningsen i mitten av 1970-talet

- Inflation
- Arbetslösheten börjar öka
- Den traditionella Phillipskurvan bryter samman
 - samtidig inflation och arbetslöshet (stagflation)
- Utbudsstörningar vid sidan av efterfrågestörningar (oljepriser, skatter, löner)
- Växande budgetunderskott
- Den ekonomiska politiken utgör en central del av problematiken
 - prioriteringen av hög sysselsättning innebär att alla aktörer förväntar sig expansiv penning- och finanspolitik
 - ond cirkel av förväntad inflation, höga löneökningar, devalveringar och budgetunderskott, inflation, nya löneökningar, nya devalveringar och budgetunderskott osv.

Figure 4: Unemployment rates for EU-15, Sweden and United States during 1970-2004

CPI Inflation 1970-2005

Inflation och arbetslöshet i Storbritannien, 1961-2004

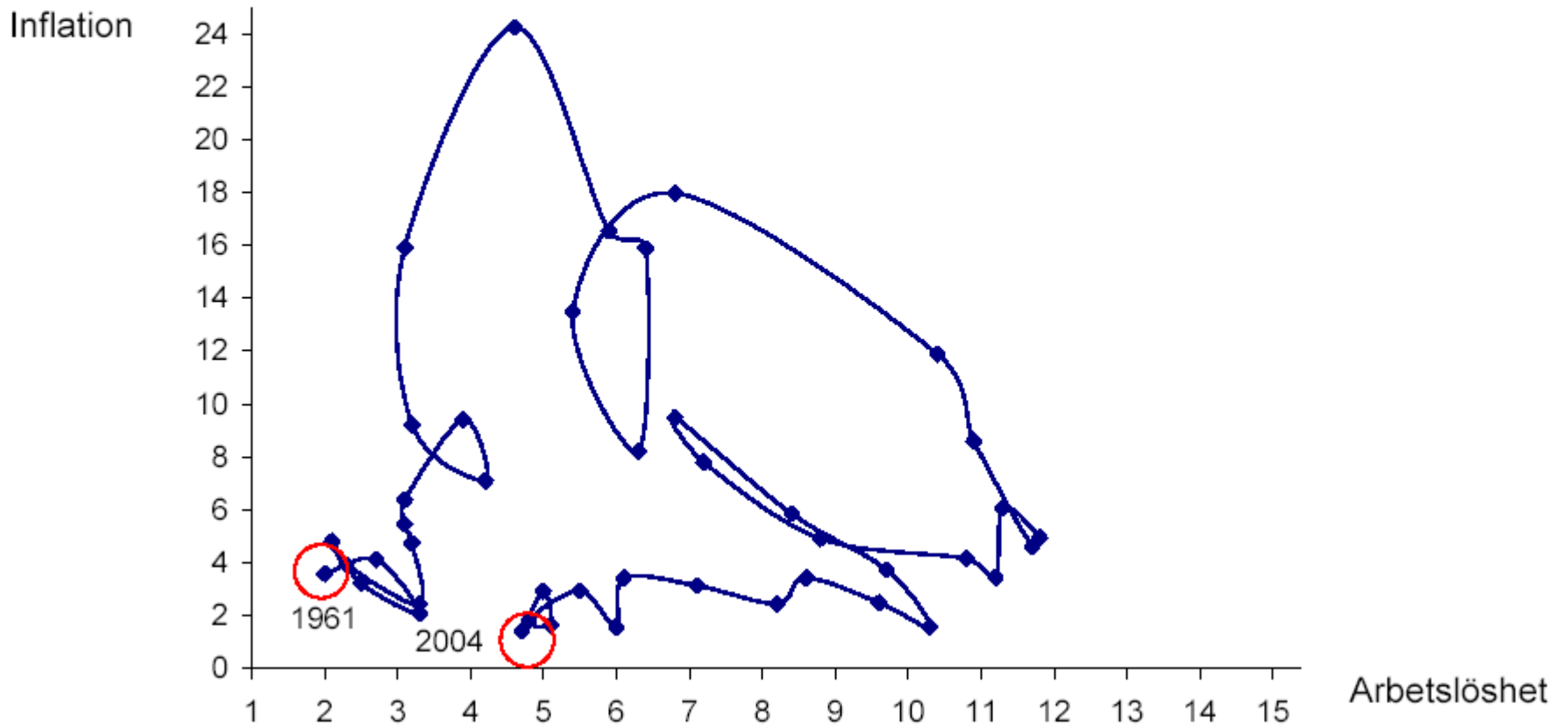

Figure 1: Net government lending (per cent of GDP), 1970-2005

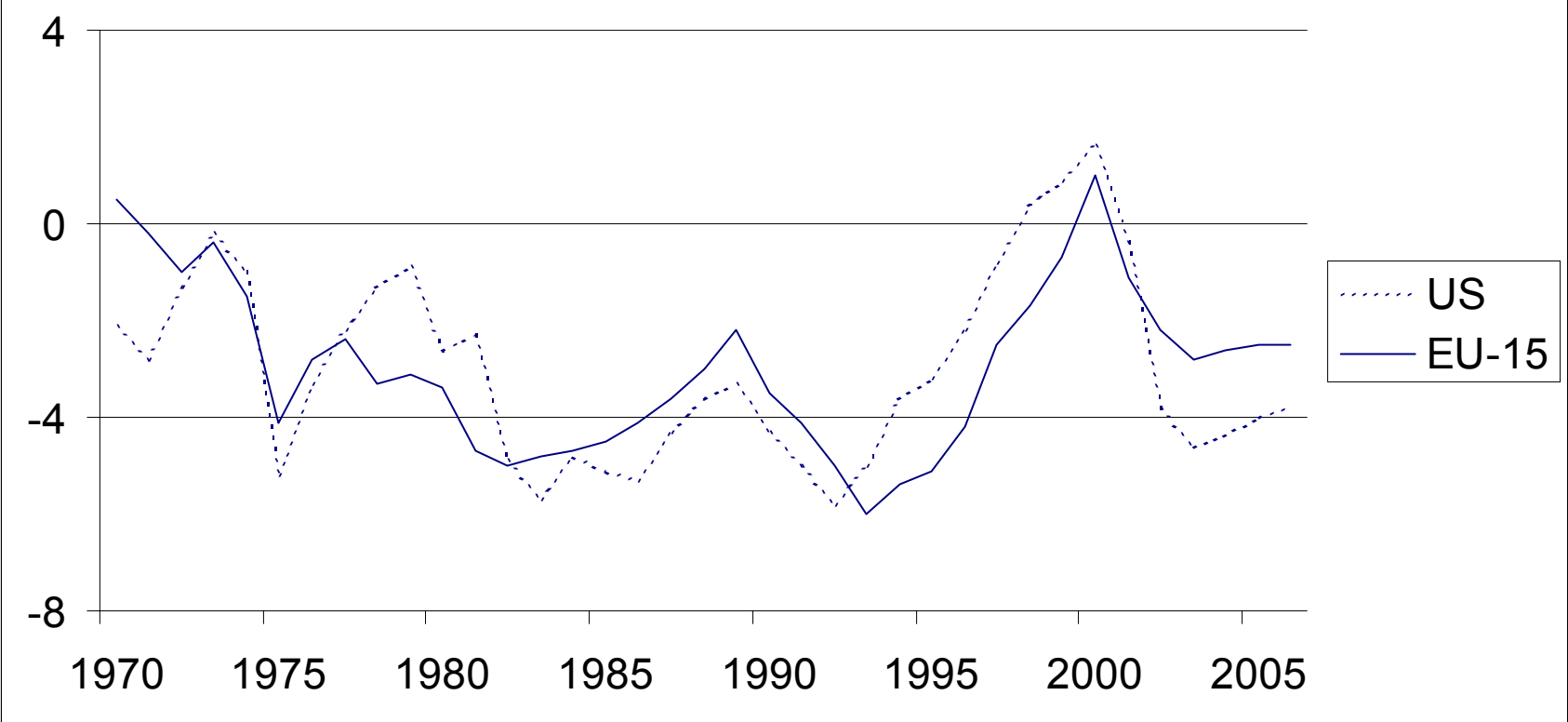
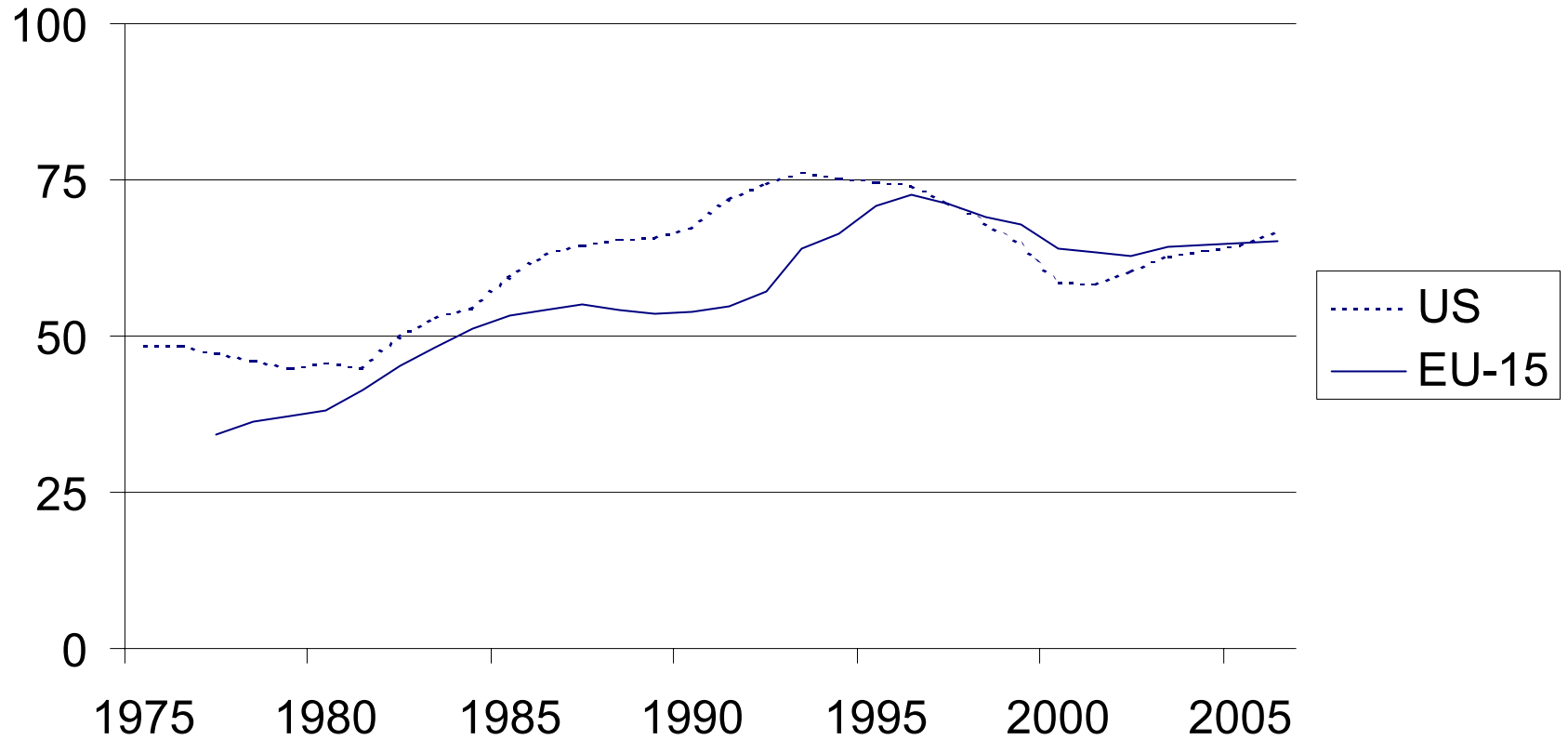

Figure 2: Gross Government Debt (per cent of GDP), 1975-2005

Grundläggande förändring av det ekonomisk-politiska synsättet

- Aktivistisk stabiliseringspolitik med sysselsättningsmål skapar ”inflation bias”
- Ekonomin är i grunden stabil: de största störningarna kommer från en överambitiös stabiliseringspolitik
- Inflation och höga löneökningar ska inte ackommoderas (icke-ackommodationspolitik)
- Norm- eller regelstyrd politik
 - Storbritannien: penningmängdsnorm
 - Sverige och många EU-länder: växelkursnorm: låg inflation genom att hålla växelkursen fast

Inflationen dämpas men till priset av en uppgång av arbetslösheten

- De flesta EU-länder: 1975-85
- Sverige i början av 1990-talet
 - successiv försämring av det relativa kostnadsläget
 - fastighets- och finanskris (bubblan brister)
 - höga räntor i Tyskland (återföreningen)
 - räntorna efter skatt stiger pga skattereformen
 - internationell lågkonjunktur
- Sverige tvingas överge den fasta växelkursen 1992

Stabilitetsorienterad makro-ekonomisk politik

- Delegering av penningpolitiken till självständig centralbank med prisstabilitet som främsta mål
- Regler och normer för finanspolitiken
- EU såväl som Sverige

Penningpolitiken

- Sverige: Tydligt inflationsmål: 2 +/- 1 procent
- Lika aktivistisk politik som under första delen av efterkrigstiden, men andra målprioriteringar
 - sysselsättningsmålet sekundärt i förhållande till inflationsmålet:
 - ingen större skillnad om efterfrågestörningar (inflation och sysselsättning) rör sig åt samma håll
 - roll vid utbudsstörningar: inflation \uparrow sysselsättning \downarrow
 - fokus på inflationsmål kan förstärka svängningar i sysselsättningen
- Likartad uppläggning i många länder
 - euro-området (ECB), Storbritannien, Nya Zeeland, Canada
- Låg inflation generellt – kampen mot inflationen vunnit, inte minst i Sverige – helt annan bild än på 1970- och 1980-talen.

Regler för finanspolitiken

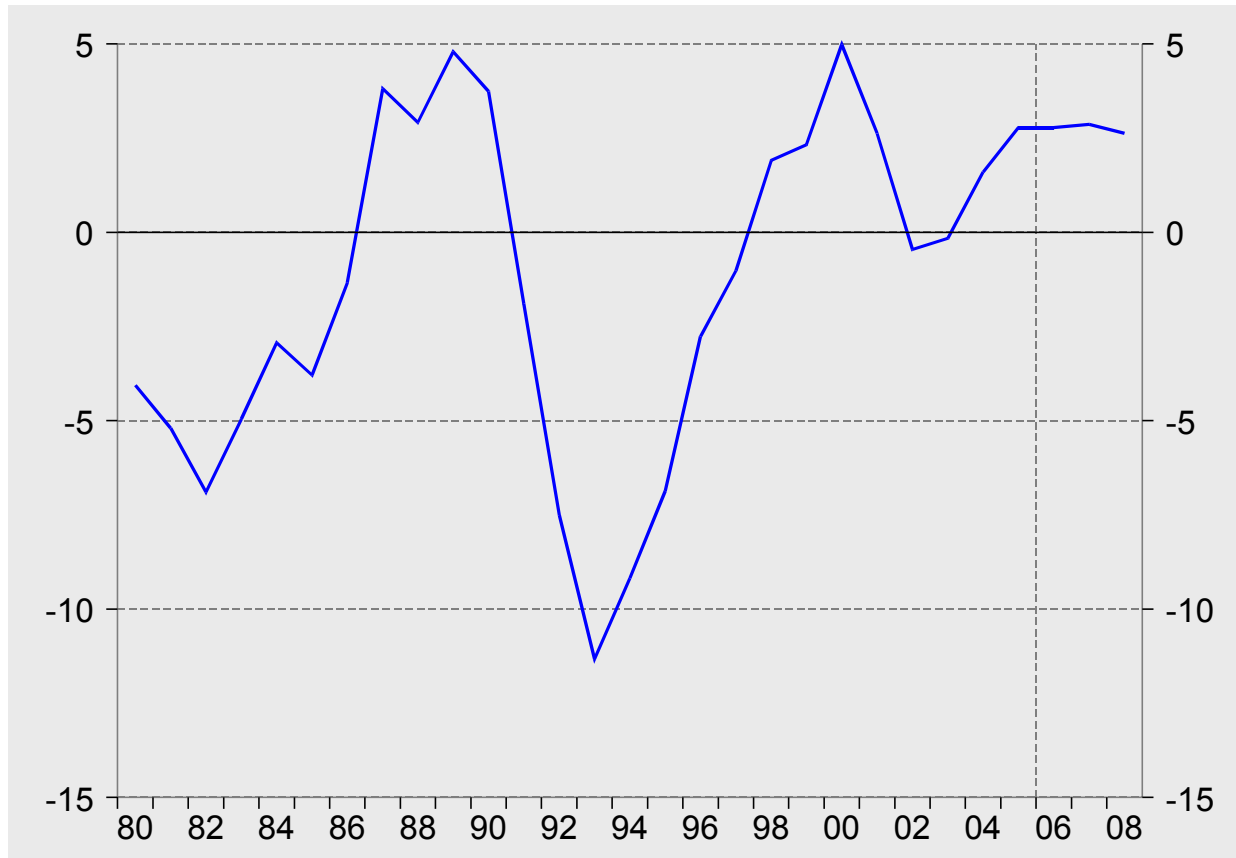
- Sverige
 - budgetkonsolidering under andra hälften av 1990-talet
 - ny budgetprocess med utgiftstak och saldomål (2 procents överskott över konjunkturcykeln)
- EU
 - Maastrichtfördraget och stabilitetspakten
 - no-bail-out clause
 - medelfristigt budgetmål: close to balance or surplus
 - högst 3 % av BNP i budgetunderskott
 - högst 60 % av BNP i offentlig skuld eller, om skuldkvoten är högre, minskande skuldkvot

Oklart vart finanspolitiken inom EU är på väg

- De finanspolitiska reglerna har inte följts
- *Excessive deficits* i 11 av 25 medlemsländer
 - Frankrike, Grekland, Italien, Portugal, Tyskland
 - Cypern, Malta, Polen, Slovakien, Tjeckien, Ungern
- *Excessive deficit procedure* avbröts 2003 fördragsvidrigt för Frankrike och Tyskland
- *Excessive deficits* i Grekland sedan 1997 upptäcktes först 2004 – tidsfrist till 2007
- Reform av stabilitetspakten mars 2005
 - diskretionärt beslutsfattande i stället för tydliga regler
 - stora möjligheter till undantag och förlängda tidsfrister
 - osannolikt att man vågar använda sanktioner
 - politiskt beslutsfattande om hur reglerna ska användas fungerar inte
- Underskotten minskar till följd av konjunkturförbättring
 - tyska och franska underskott under 3 % 2007
 - men är budgetförstärkningarna tillräckliga?
 - störst problem i Italien och Portugal

Offentliga sektorns finansiella sparande

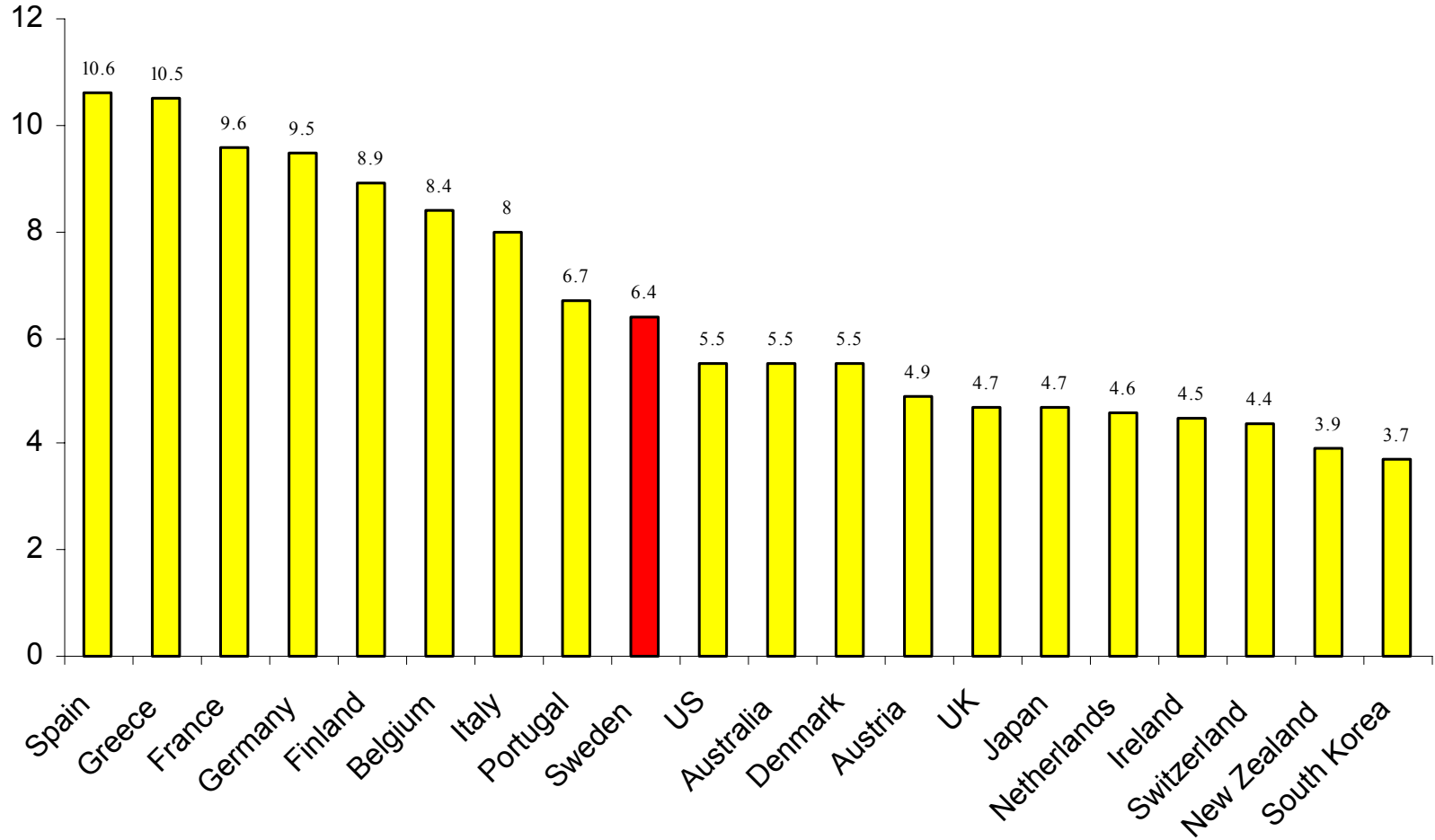
Procent av BNP

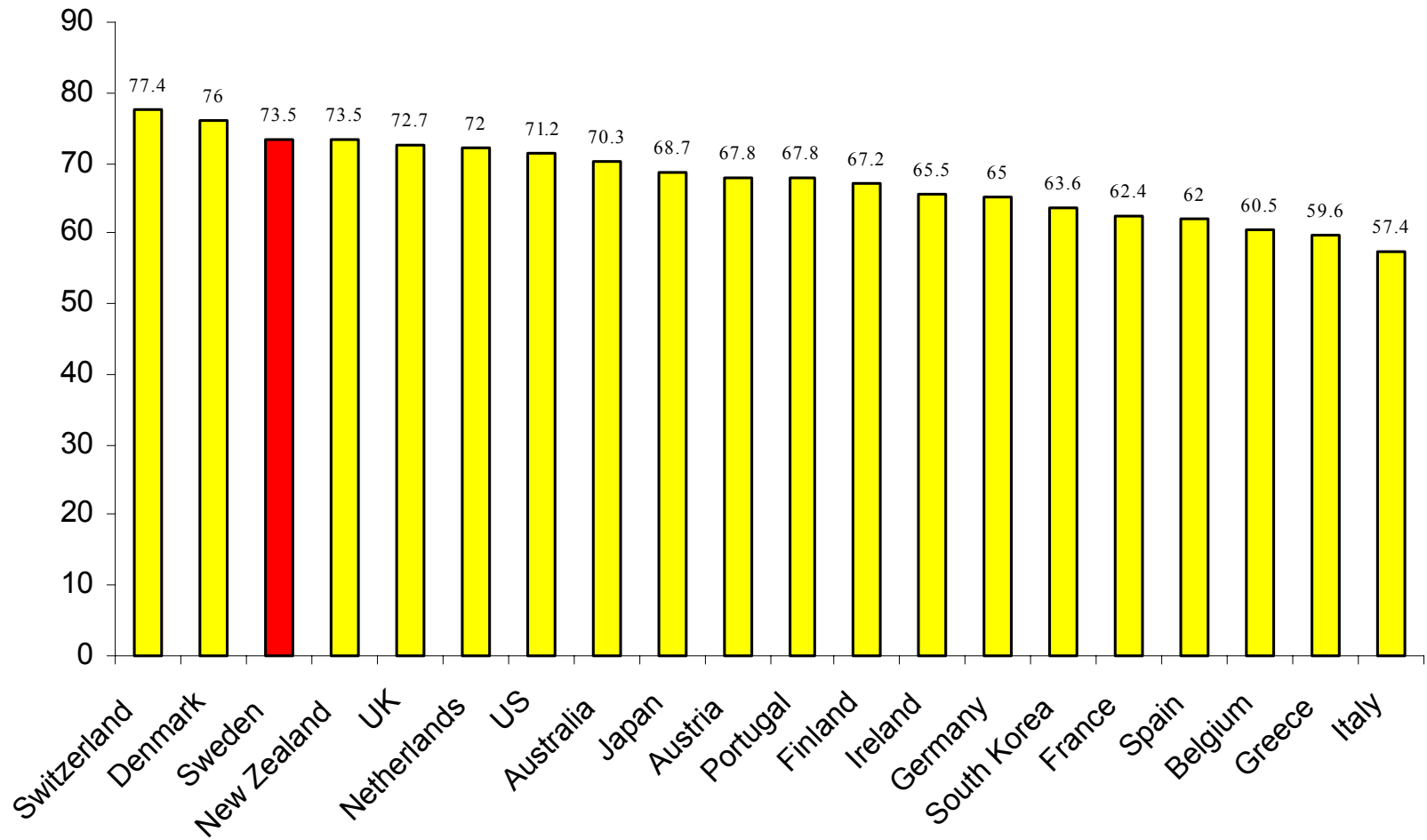
Svensk finanspolitik

- Utgiftstaken har klarats genom manipulationer
 - ”skatteutgifter” i stället för utgifter
 - tidsförskjutningar
- Budgetbalansen borde vara starkare
 - fel mix finans- och penningpolitik
 - starkare budgetbalans med hänsyn till demografin
 - onödigt expansiv politik 2006
 - Hur blir det framöver?

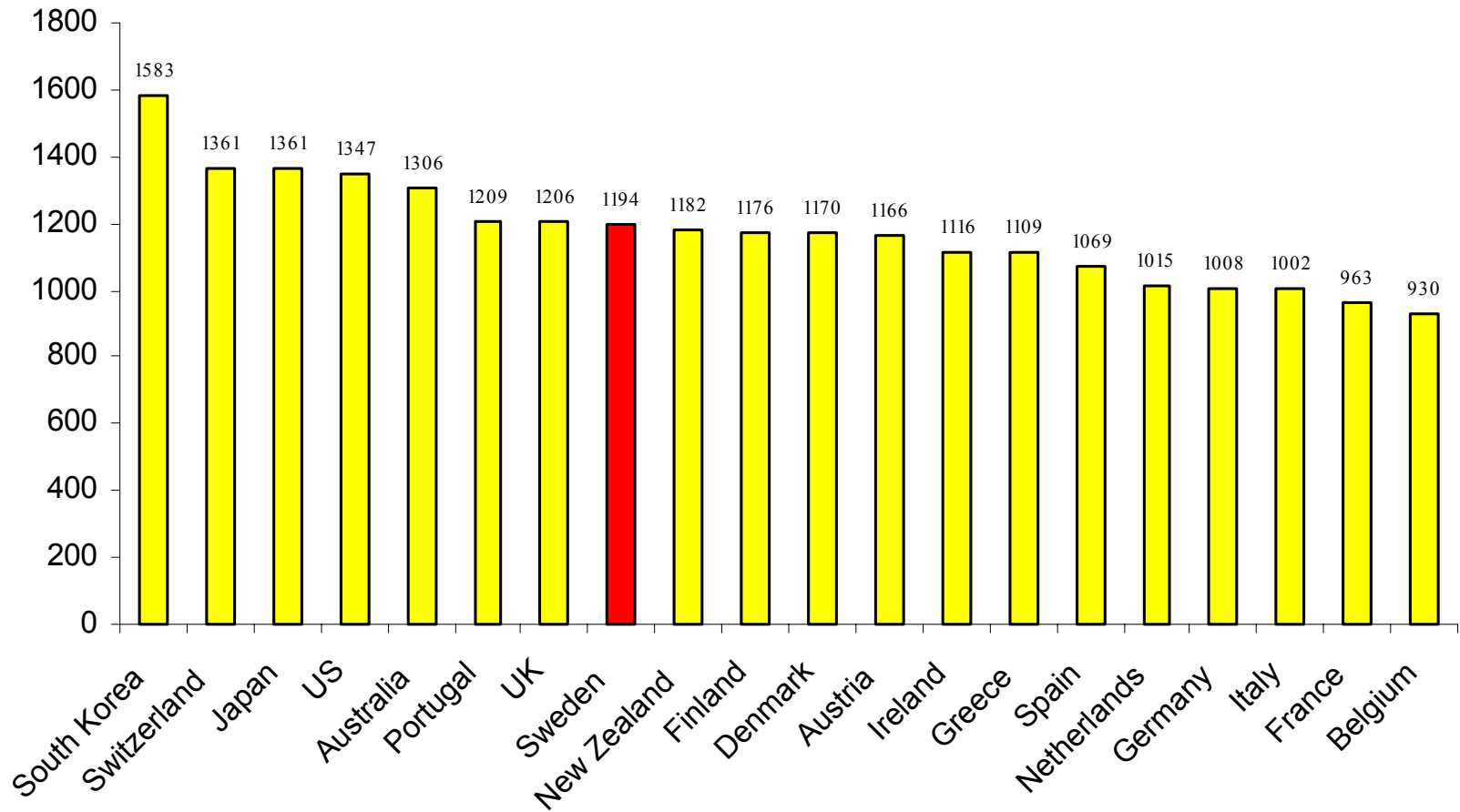
Standardized unemployment rate (percentage of civilian labour force, 2004)

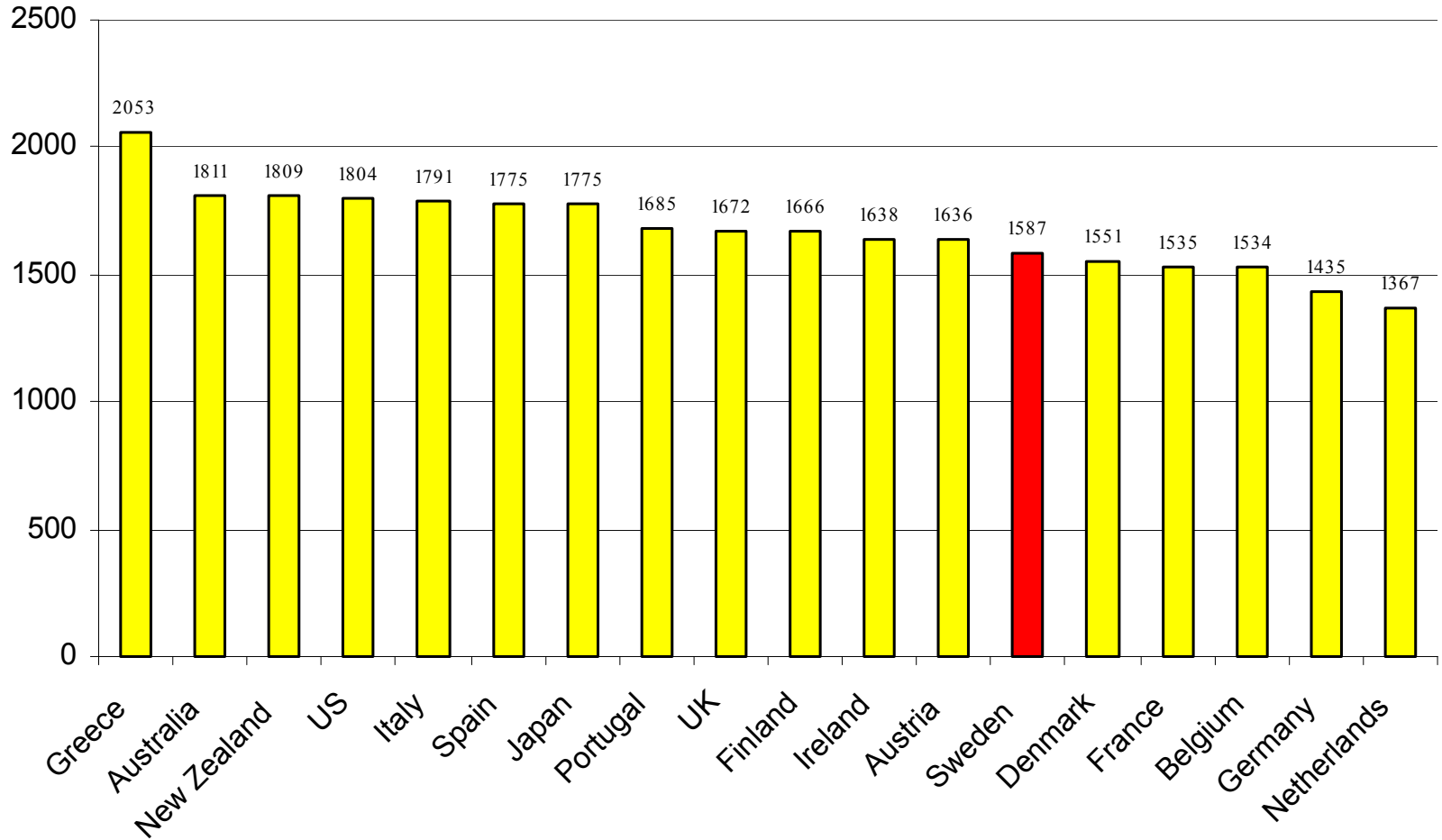
Total employment (percentage of working age population, 2004)

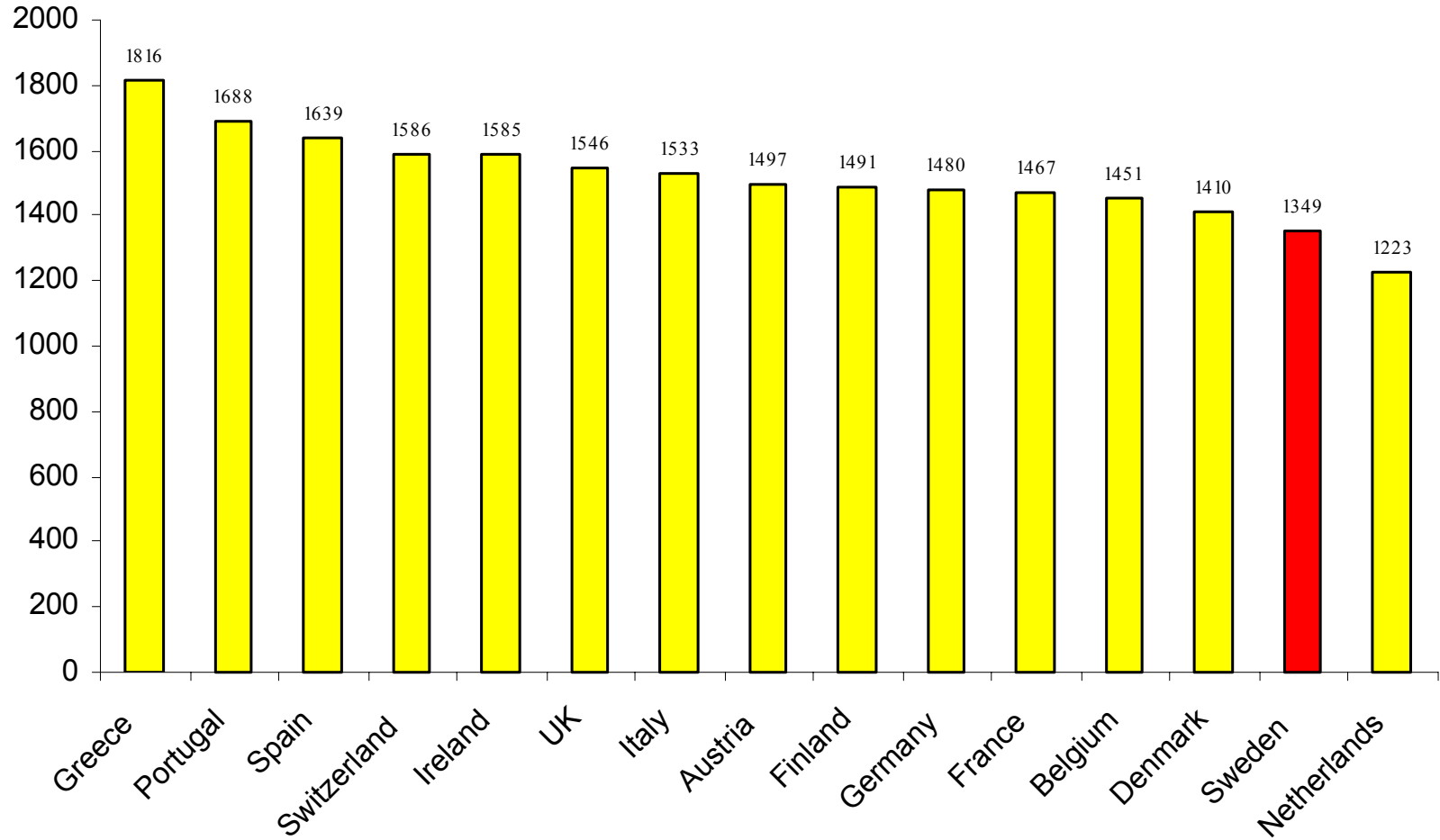
Average annual hours actually worked per person of working age (2004)

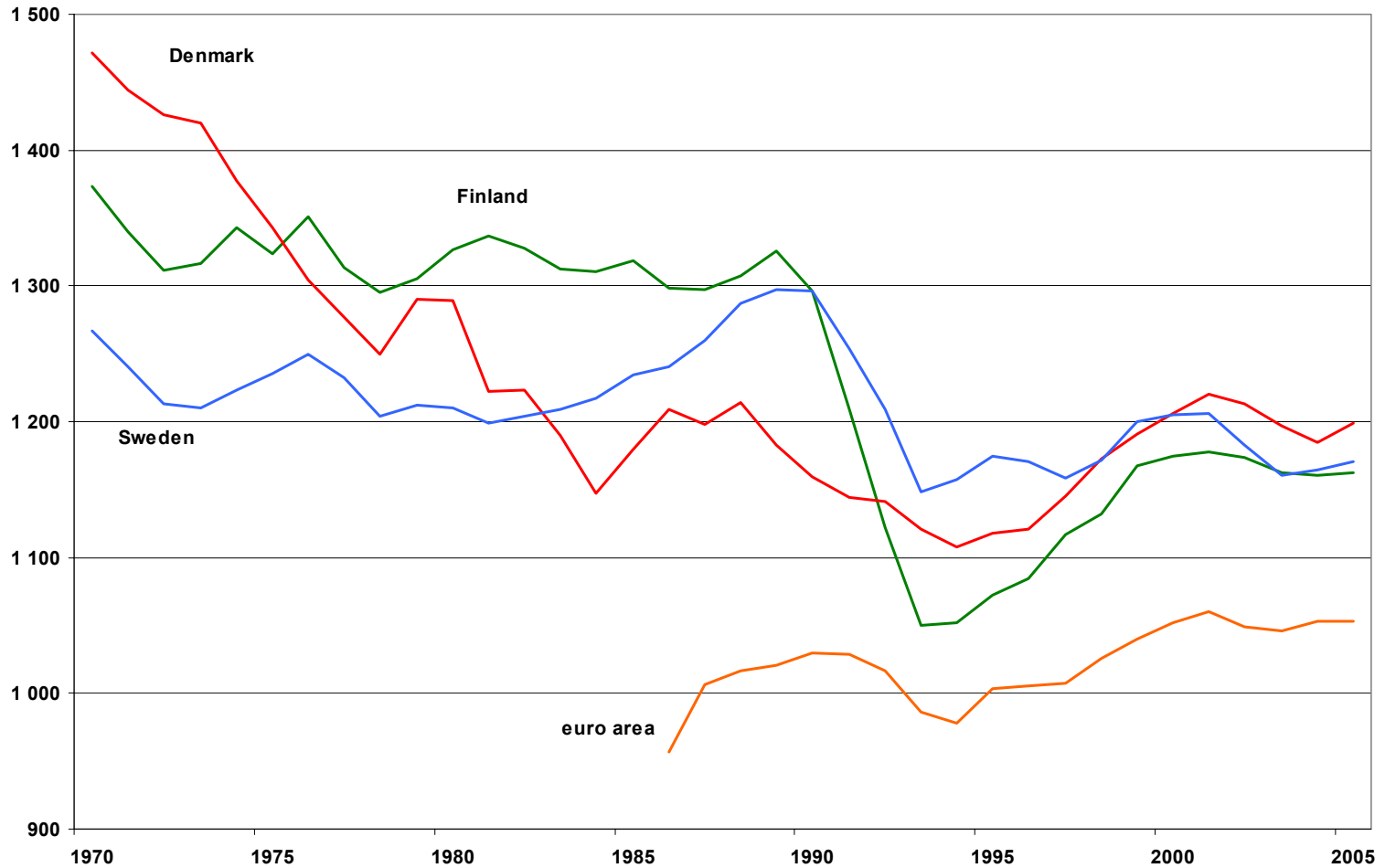
Average annual hours actually worked per employed person (2005)

Revised annual hours worked per employed person (2002)

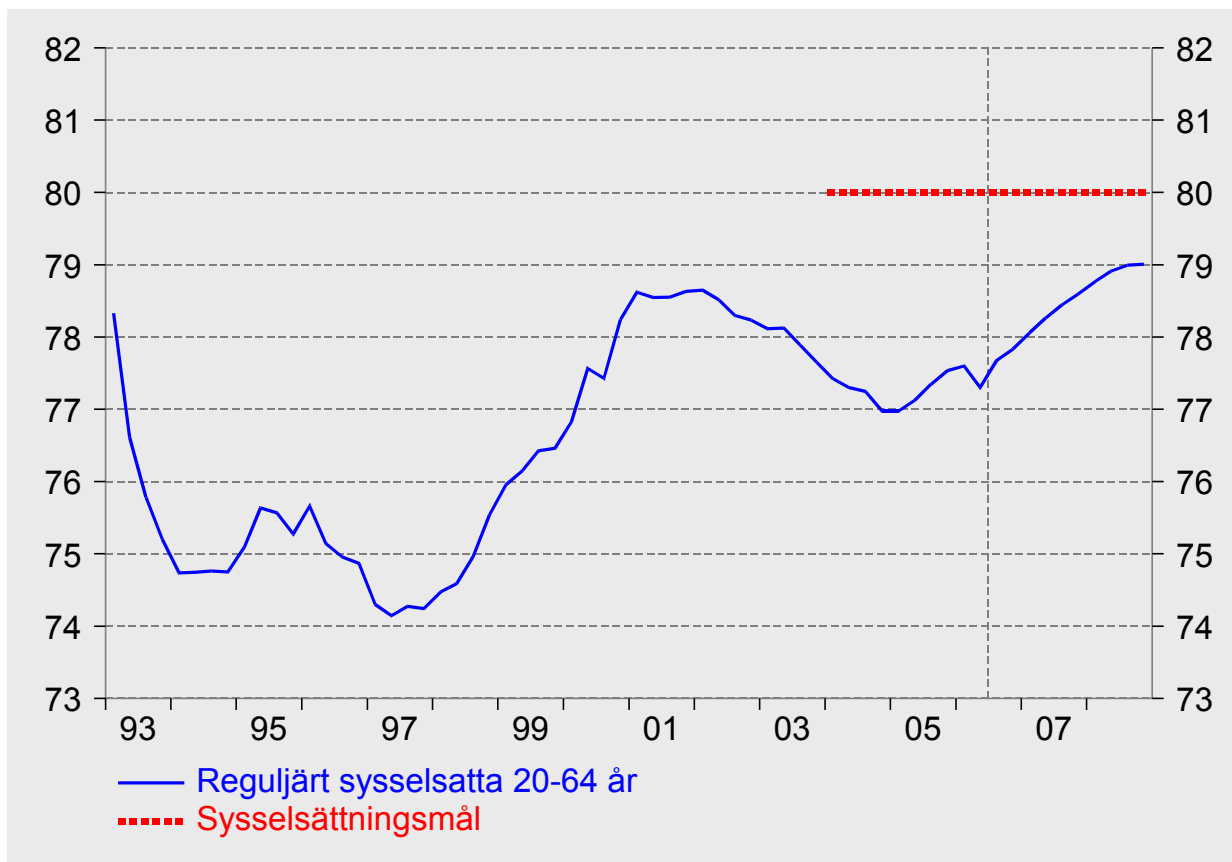
Annual Average Hours Worked per Person of Working Age

Source: OECD Economic Outlook Database.

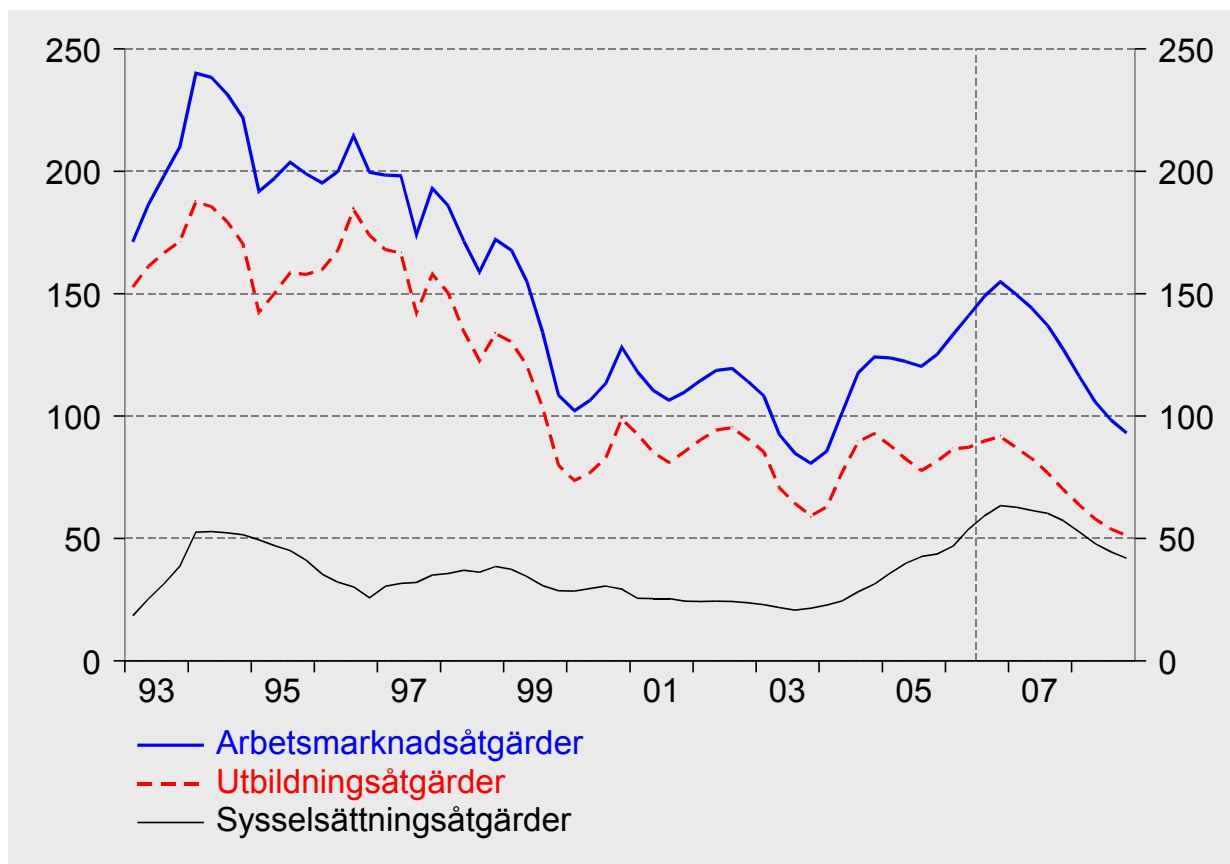
Reguljär sysselsättningsgrad

Procent av befolkningen i åldern 20-64 år, säsongrensade kvartalsvärden

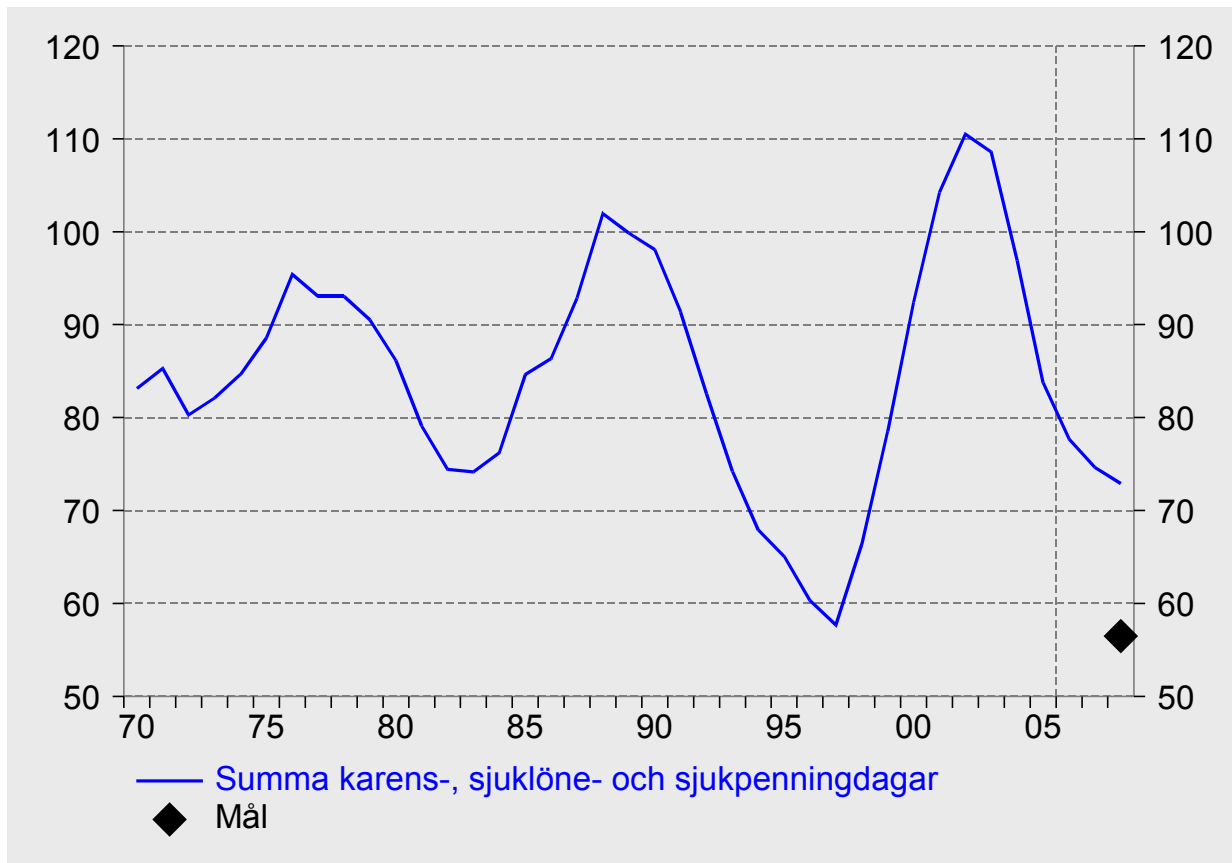
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

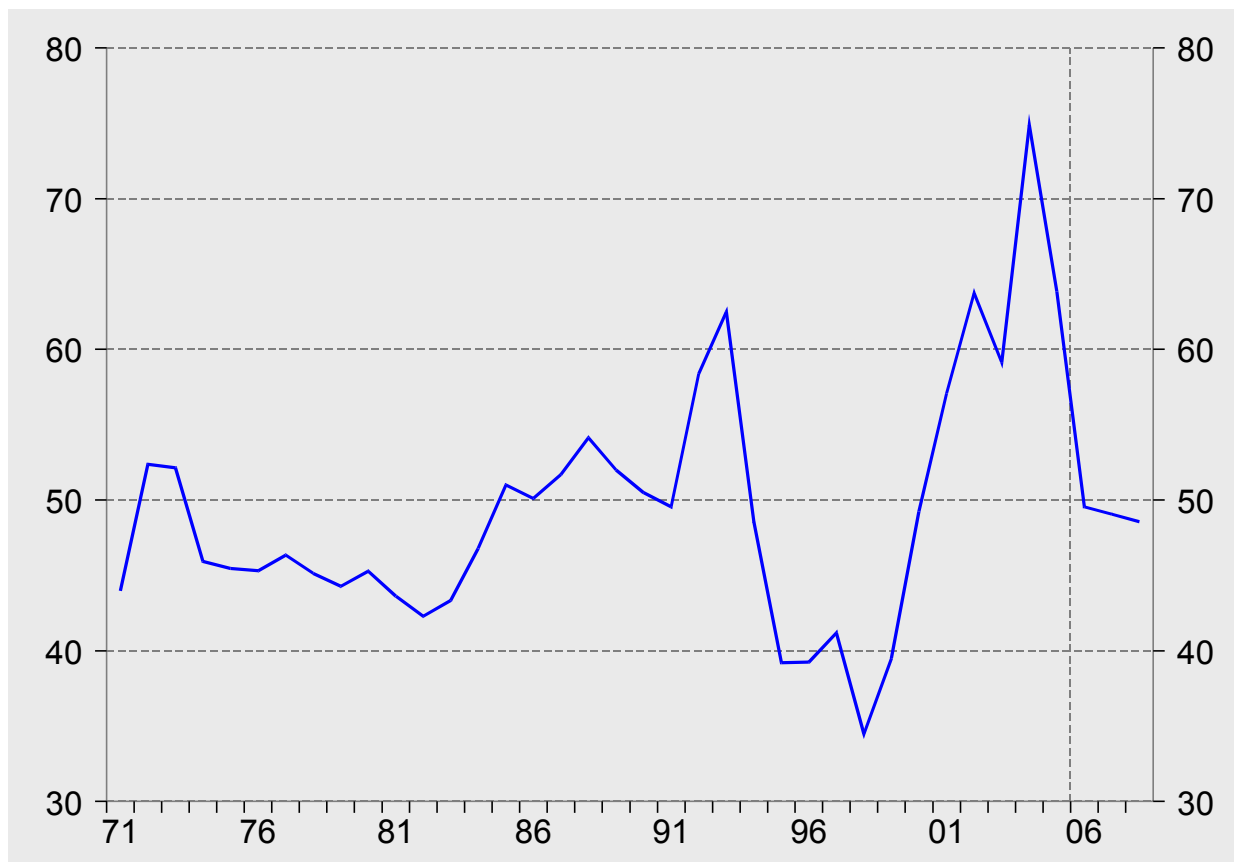
Sjukskrivningsdagar

Miljoner dagar per år

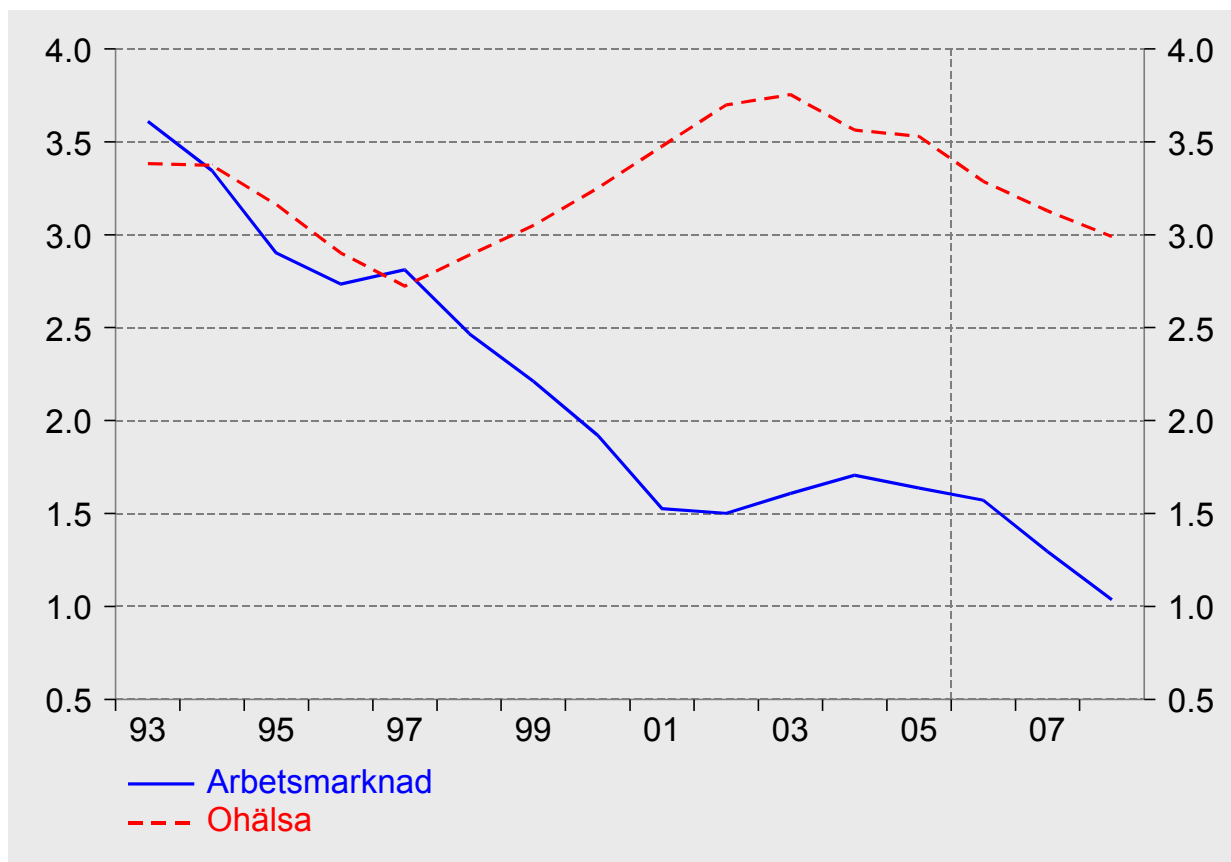
Nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar (tidigare förtidspension)

Tusental

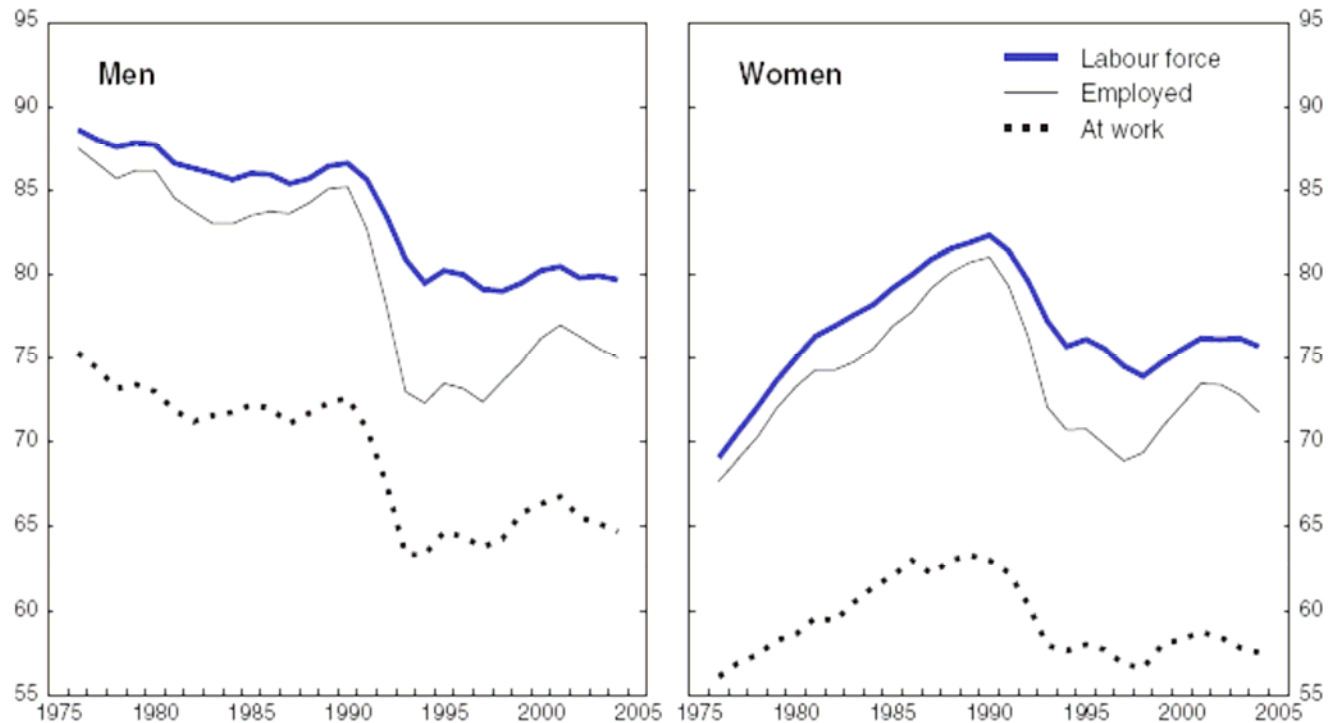

Utgifter för arbetsmarknad respektive ohälsa

Procent av BNP

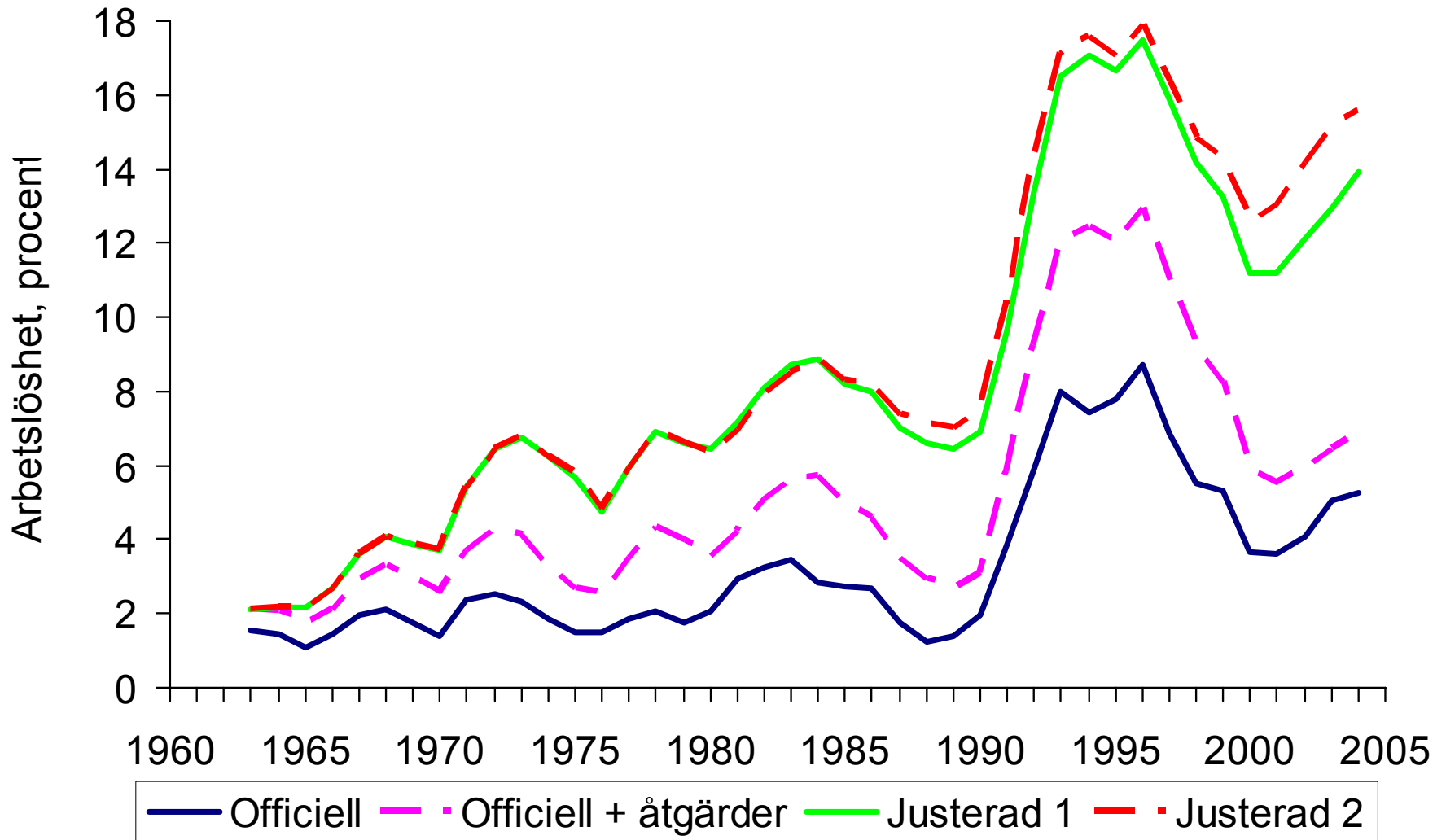

Employment and persons actually at work in Sweden (percentage of working age population)

Source: Statistics Sweden, OECD.

Alternativa mått på svensk arbetslöshet

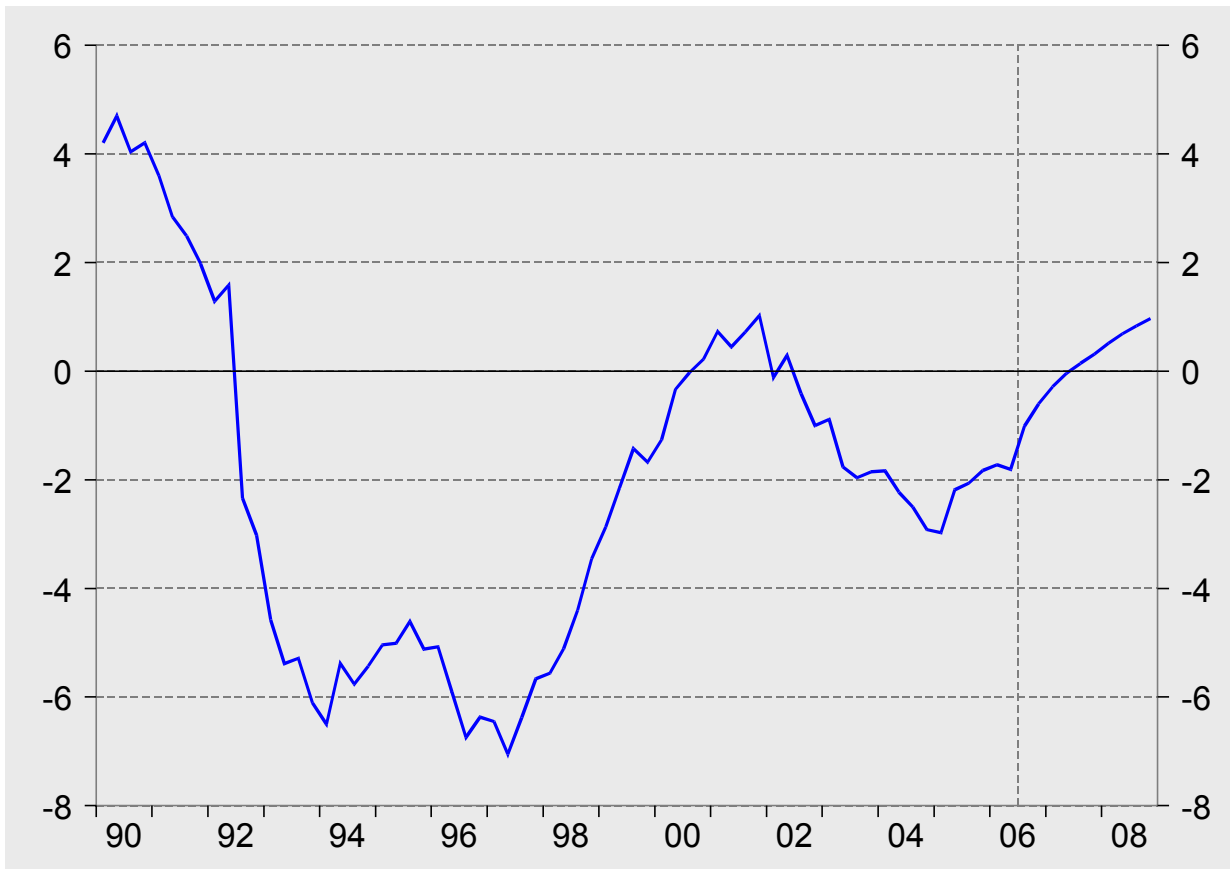

Arbetslöshetens orsaker

- Otillräcklig samlad efterfrågan
 - cyklisk arbetslöshet
 - konjunkturarbetslöshet
- Dåligt fungerande arbetsmarknad
 - jämviktsarbetslöshet
 - strukturarbetslöshet

Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

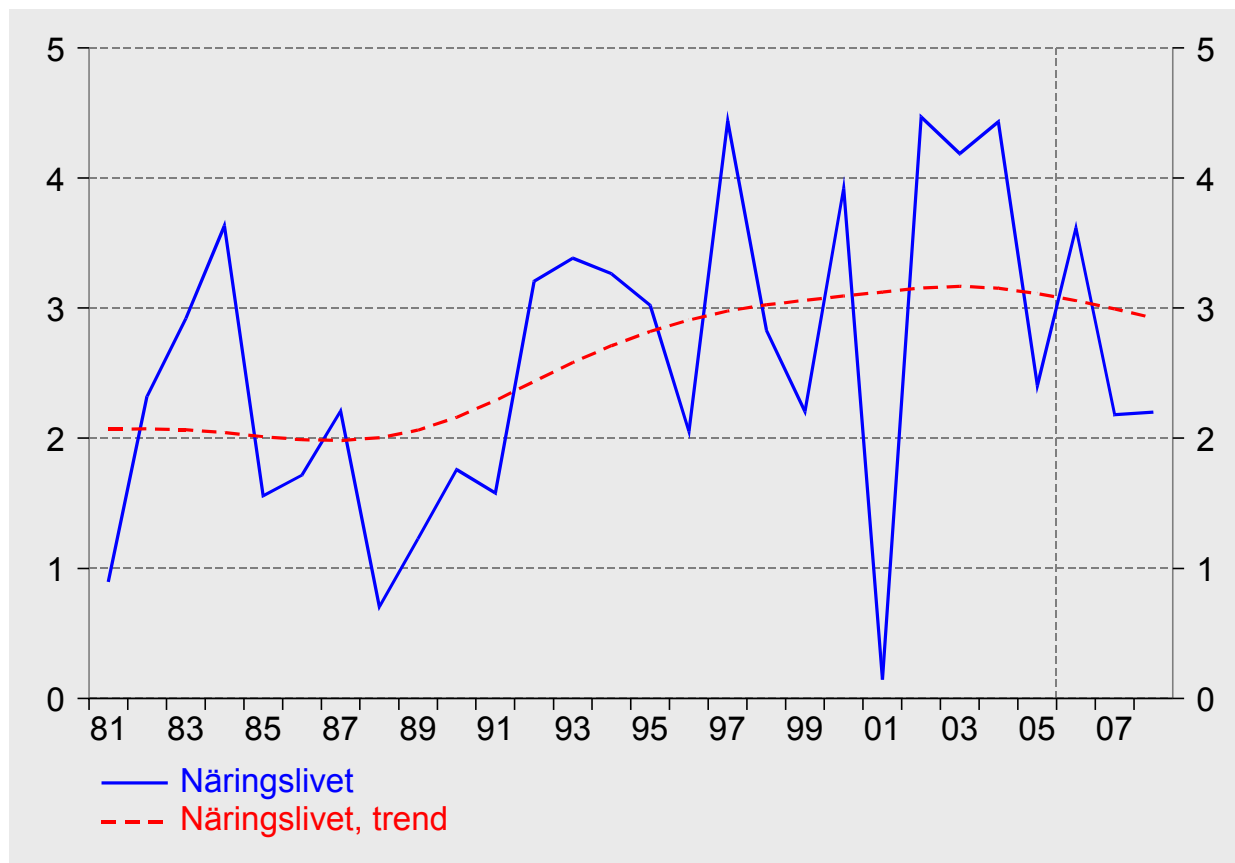

Orsaker till konjunkturarbetslöshet

- Riksbanken – och alla andra – underskattade produktivitetstillväxten
- Överskattning av priserna för importerade industriprodukter
- För låg inflation
- Det hade funnits utrymme för lägre räntor för att öka efterfrågan och sysselsättningen
- Men konjunkturarbetslösheten svarar bara för en liten del av arbetslösheten

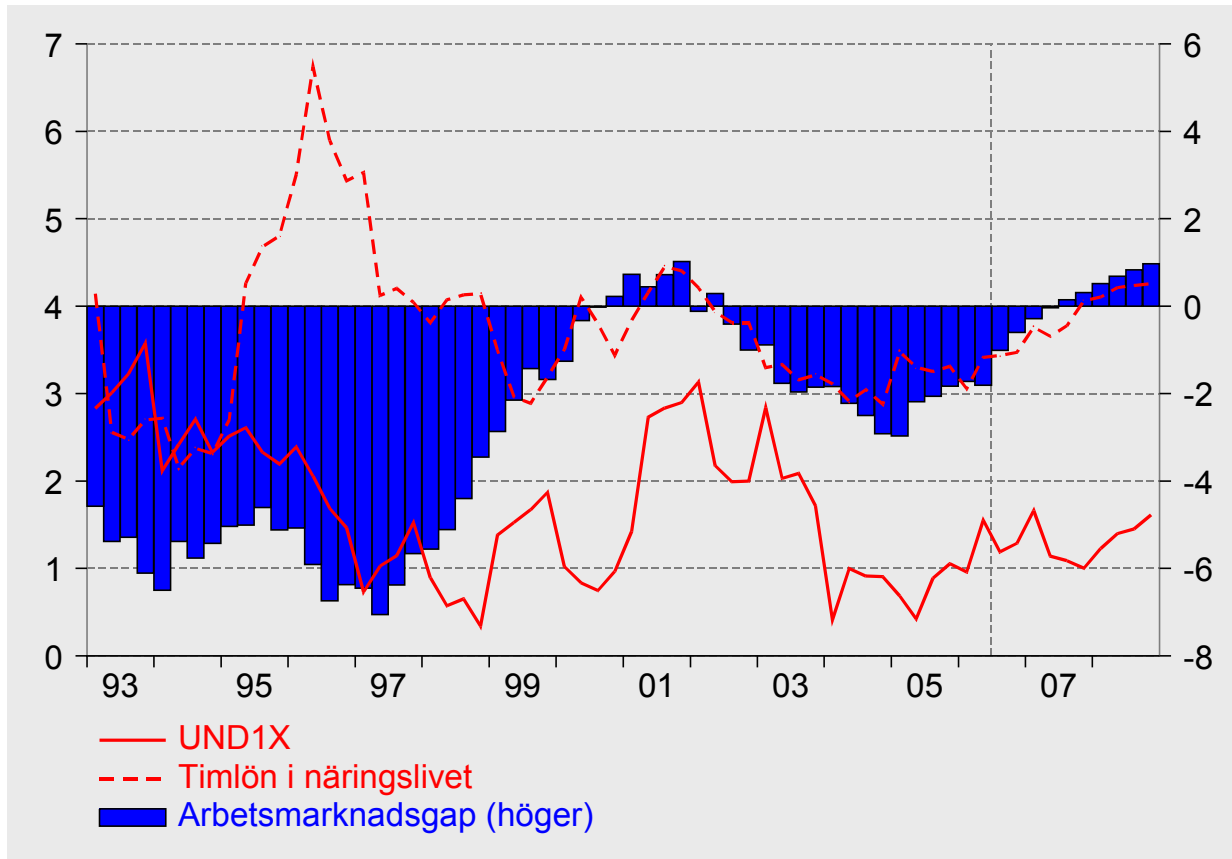
Produktivitet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Kommer alliansens jobbprogram att fungera?

- Lägre arbetslöshetsersättning vid långtidsarbetslöshet och inget höjt tak
- Sänkta statsbidrag till a-kassorna och viss differentiering av avgifterna efter kassornas arbetslöshet
- Jobbavdrag ("pensionärsskatt")
- Sänkta arbetsgivaravgifter
 - nystartjobb
 - vissa tjänster
 - ungdomar
- Ungdomsgaranti

Lägre a-kassa

- Överväldigande empiriskt stöd för att lägre arbetslöshetsersättning minskar arbetslösheten
 - makroekonomiska studier av skillnaderna i arbetslöshet mellan länder och över tiden
 - OECD: sänkning av ersättningsgraden med 10 procentenheter sänker arbetslösheten på lång sikt med 1,2 procentenheter
 - mikroekonomiska studier av flöden ur arbetslöshet
- Vissa effekter av mer effektivt sökande
- De stora effekterna kommer av effekterna på lönebildningen
 - lägre löner (före skatt) än som annars skulle bli fallet
 - både via lägre reservationslöner och återhållsamhet i fackliga lönekrav
 - lägre löneökningar över tiden

Differentierade avgifter till a-kassan

- Teoretiskt klara effekter
 - återhållande effekt på lönebildningen
 - mer rörlighet
 - incitament för a-kassorna utöva mer kontroll
- Ingen empirisk forskning

Jobbavdrag

- Ett växande antal studier pekar på positiva sysselsättningseffekter av skattesänkningar
- Särskilt stor anledning tro att skattesänkning på enbart arbetsinkomster har positiva sysselsättningseffekter
 - positiva erfarenheter från främst USA och Storbritannien (särskilt ensamstående mödrar)
 - men avsevärt mindre skatterabatter i Sverige

Sänkta arbetsgivaravgifter

- Positiva sysselsättningseffekter
- Olika sänkningar för olika grupper
 - OK för tjänstesektorn (motverkar snedvridning pga att egenarbete är obeskattat)
 - mer tveksamt för ungdomar

Ungdomsgaranti

- Traditionell Ams-åtgärd
- Dessa har fungerat sämst för ungdomar
 - stora undanträngningseffekter
 - tveksamma resultat för enskilda individer

Helhetseffekter

- Positiva sysselsättningseffekter
- Men alla åtgärder i syfte att minska strukturarbetslösheten tar tid
 - jfr Danmark, Nederländerna och Storbritannien
 - fördel att genomföra i bra konjunkturläge
 - brukar bara få stöd i lågkonjunkturer
- Oklara effekter på lönenivån
 - mer positiv effekt på lönen efter skatt än före
 - störst sannolikhet för positiva effekter för ungdomar i tjänstesektorn